

ДУРНА ВОРОНА.

(Народні байки).

Упорядкував В. ЮНОША.

М. Бірківна

Українське Видавництво

в Січеславі.

---

5. М а м и н-С і б і р я к. Поганий день Василя Івановича. Вид. III. 1919.
33. Т. Ш е в ч е н к о. Кобзарь. (Друкується).
34. Д. М а м и н-С і б і р я к. Старий Горобець. 1919.
38. В. К о р н і е н к о. Запорозький клад. 1919.
39. Д. М а м и н-С і б і р я к. Пригоди статечної миші. Вид II.
40. А. К а щ е н к о. Оповідання про Славне Військо Низове Запорозьке. Вид. III. 1919.
42. А. К а щ е н к о. Борці за правду. 1919.
43. А. К а щ е н к о. У запалі боротьби. 1919.
44. А. К а щ е н к о. Кость Гордієнко Головка. Вид. IV.
45. А. К а щ е н к о. Під Корсунем. Вид. IV. 1919.
46. А. К а щ е н к о. Над Кодацьким порогом. 1919.
47. А. К а щ е н к о. На руїнах Січі. 1919.
48. А. К а щ е н к о. З Дніпра на Дунай. 1919.
49. А. К а щ е н к о. Зруйноване гвіздо. Вид. III. 1919.
50. А. К а щ е н к о. Запорозьська слава. 1919.
51. А. К а щ е н к о. Славні побратими. 1919.
52. А. К а щ е н к о. Дніпрові пороги. 1919.
53. Д. Я р о ш. Збірник творів. 1919.
54. У й д а. Казки. Переклад з англійської. 1919.
55. Д. М а м и н-С і б і р я к. Моя хата скраю. 1919.
56. С і р к о. Народня казка. З малюнками. 1919.
57. М а л ю й т е, діти! Книжка II. 1919.
58. В. С т е п о в и й. Іван Котляревський. 1919.
59. С і ч. Літературно-педагогічний збірник. Кн I. 1919.
60. В. К о ш и к. Букварь для глухонімих дітей. (Друк.).
61. С е л ь м а Л а г е р л е ф. Мати. Казка. 1919.
62. С і ч. Літературний збірник. Кн. II. 1919.
63. В а л е р і а н П і д м о г и л ь н и й. Твори. Т. I. 1920.
64. С и з о к р и л и й О р е л. Народні байки. 1920.
65. Г о р о б е ц ь—д о б р и й м о л о д е ц ь. Народні байки 1920
66. С о р о к а б і л о б о к а. Народні байки. 1920.
67. Д у р н а в о р о н а. Народні байки. 1920.

ДУРНА ВОРОНА.

(НАРОДНІ БАЙКИ).

Упорядкував В. ЮНОША.

(Серія народніх байок і казок, ч 28).

I. Дурна ворона.—II. Ворона, рак і сом.—III. Ворона, сова та яструб.—IV. Ворони й сороки.—V. Ворона, сорока й голуб-судія.—VI. Як ворона з сорокою сусідами були.—VII. Ворона й гадина.—VIII. Як ворона дітей своїх вивіряла.

№ 67.

Українське Видавництво в Січеславі.

1920 р.

Од упорядчика.

Надруковані в цьому збірничку байки записані з народніх уст по різних кутках української території—на Курщині („Дурна ворона“ й „Ворона, рак і сом“) і в Галичині (всі інші, окрім двох згаданих попереду) і вперше світ побачили в т. т. ХХХVII—ХХХVIII „Етнографичного Збірника“, виданого р. 1916 під редакцією д. Володимира Гнатюка Львівським Науковим Товариством імени Шевченка.

Наше видання має літературне, а не наукове завдання, тому то текст байок ми подаємо місцями трохи виправлений відповідно до вимог сучасної нашої літературної мови й загальноприйнятого правопису, хоч скрізь і завжди ми пильнували, по змозі, додержувати народнього й навіть місцевого колориту в вислові, в конструкції речення.

В. Юноша.

І. Дурна ворона.

Ворона якось літала над селом і захопила на току курча.

Курча було чимале, вже в пір'ячко вбралося.

Ворона з здобиччю полетіла в лісок, сіла на дерево невисоко од землі й почала довбати курча.

Побачила це лисиця, захотілось їй молоденької курятинки. Підбігла вона до дерева, обійшла навкруги його разів зо два й все позирала на ворону, а далі й почала морочити їй голову.

— Яка ж бо ти гарна птиця, я на тебе ніяк не надивлюся. Що за носик, що за хвостик, а пір'ячко на соничку аж блищить. Я певна, що така красуня й орла б привабила. Не дарма ж ти їси такий ласенький кусочок. Не всьому видно, що у тебе мусить бути й янгольський голосок.

Ворона аж зомліла од такого вихвалювання, забула й про курча, що в дзьобі держала, роззявила рота та й крикнула:

— Кра, кра...

Курча впало до долу, а лисиця схопила його та й гайда—подалась, куди видно.

II. Ворона, рак і сом.

Ворона ходила біля річки, шукала собі їжі. Побачивши в очереті рака, схопила його, сіла на гяляку на дереві, що як раз росло над річкою, й вже лагодилася клювати рака.

Рак бачить, що не жарт, та й почав хвалити ворону.

— Я знав твоїх батька й матір, — каже: — гарні були птиці.

Ворона, не роззявляючи рота, промовила:

— Угу!

А рак знов своєї:

— Знаю твоїх братів, сестер, дуже гарні птиці.

А ворона й на це обзивається:

— Угу!

Тоді рак далі її вихваляє:

— Всі твої родичі гарні птиці, а все ж таки з тобою ніхто з них не зрівняється, ти краща од усіх. Що там варті павич або канарейка. У тебе пірря, як той шовк, а голос, як у соборного диякона.

Ворона, чуючи це вихвалювання, роскисла, зраділа, роззявила рота та як закриче:

— Кра, кра!

А рак вискочив з рота й шубовснув у воду.

Ворона схаменулась та вже було пізно. Росердилась вона на рака й почала слідкувать за ним. Тут вона й подумала:

— Ну, тепер уже не одуриш. Спіймашся в другий раз, так не викрутишся.

А рак в свою чергу підмовив сома, щоб він підстеріг ворону.

На другий раз ворона прилетіла до річки, сіла на березі, подивилась на воду, потім увійшла по самі коліна в річку й пильно придивлялась, чи не з'явиться де рак. А сом уже давно ізза осоки виглядав і націлявся схонити ворону.

Рак виліз з печері й поліз по дну недалеко од ворони. Ворона тільки прицілилась встромити голову в воду, щоб схопити рака, а сом миттю кинувся на ворону й проковтнув її.

Рак зрадів, що у його ворогів вже нема, а на сома він дивився, як на добродія свого.

Настала Петрівка, рак почав линяти, заліз у печерю й лежав там, поки стара шкура злізла, а нова наросла.

Виліз рак з м'якою шкурою й лізе по дну, нікого не боючись.

Плів недалеко сом, побачив рака. Рак дуже йому сподобався, от він підплив до його й проковтнув.

Другий рак побачив це, виглянувши з печері, й сказав:

— Навіщо ж ти обороняв його од ворони, коли не мав на думці зоставити його живим?

А сом і каже:

— Дурний ти, раче! Як би я не оборонив його од ворони, так тоді б мені самому не довелось його ззісти!

III. Ворона, сова та яструб.

Прилетіла якось ворона з поля до села та й сіла собі на дерево. Коли гляне, а на другому дереві сидить сова. Ворона й каже до сови:

— Чого ти така сумна?

А сова й одповідає:

— Сумна я того, що моїх багато сестер пішло марно. От я сидю та й думаю, що мені робити й як на світі жити, що нема до кого й слова мовити.

А ворона й каже тоді до сови:

— Послухай, будемо жити вкупі, я тобі буду за рідну сестру.

А сова їй на це:

— Нехай буде й так.

Тоді ворона й обзивається до сови:

— Ти сиди тут, а я полетю в село по курчата та й зараз вечеряти будемо.

Принесла ворона курчата, повечеряли вони, тоді сова й каже до ворони:

— Ну, тепер ходім десь переночуємо.

— Та куди ж,—обзивається та,— ми підемо?

— Ходім в такі нетрі та пущі, де нікого немає, тільки ми вдвох і будемо.

Прилетіли вони до такої пущі, де нікого немає, посідали на "гиляці та й

сплять. Коли рано вранці прокинулися вони, ворона їй каже:

— Ходім на поле.

Сова на це їй відповідає вороні:

— Я не полетю, бо там яструб літає, то ще їй заклює мене.

— Ну, коли ти не хочеш, то сиди тут, а я полетю сама та зараз до тебе їй вернуся.

— Ну, то лети.

Ворона зустрілася на полі з яструбом та їй сказала йому, де вона з совою перебуває.

— Прилітай вдень, тоді сова сліпа, ти її їй заклюєш.

Ворона прилітає до сови та їй каже:

— Ну, то тутки будемо сидіти.

От і сидять вони, сова заснула, а яструб надлетів, вдарив сову дзьобом по голові, вона їй впала на землю. Тоді ворона їй каже до яструба:

— Знаєш що? Давай, будемо собі вдвох добренько жити.

▲ яструб їй на це:

— Ну, то ходім зо мною.

Прилетіли вони на поле, посідали на полукіпку, ворона їй каже:

— Коли б ти знав, що я їсти хочу.

А яструб їй на це:

— Ти сиди тут, а я піду над воду, наловлю шпаків та їй будемо обідати.

А вона й обзивається до нього:

— Ну, то йди, тільки щоб не дуже барився.

Він полетів над воду, наловив шпаків і вернувся на те саме місце, де її зоставив.

— От,—каже,—і маємо вже що їсти, а ти журилася, чим ми будемо на полі жити.

На другий день вже ворона береться по їжу летіти:

— Ти сиди тутки,—каже вона, — а я полетю до села по курчата.

Вона полетіла в село, сіла на хату, а хазяїн і вгадав що вона хоче курчат хапати, та закрався так, що вона його не вгляділа, та як кинув патином на ворону— вона й впала з хати на землю нежива.

Яструб дожидав її день, дожидав і другий, а ворони все немає й немає. Тоді він на третій день прилітає до села та й бачить, що од неї тільки шіря залишилося.

Вернувся яструб назад на поле та й полетів байдуже собі далі.

Ото вони як зійшлися, так і розійшлися без жалю та без туги.

IV. Ворони й сороки.

З одного села летіла ворона й сіла собі на гиллястому дубі. Незабором надлетіла й сорока й так само сіла на того ж дуба та й привіталась до ворони:

— Кігі, кігі!

Зачали плигати по гилляках, розпитувати одна в одної, куди летить. Ворона й каже до сороки:

— Куди ти мандруєш, товаришко?

А сорока й відповідає:

— Скрізь собі так літаю та шукаю поживи.

А ворона їй на це:

— Я летіла й сіла собі на ясенку та й чула, як горобці нараду робили; вони казали, що там на полі є розсіяне збіжжя. Лети зо мною та вже вдвох матимемо що їсти.

Та й полетіли.

Прилітають на ті ниви позасіяні— є всього подостатком. Збирають вони по тих нивах кукурузу, ячмінь, пшеницю й всяке збіжжя.

Доти вони там були, поки не покільчилося, а як покільчилося, стратило смак, то вони відти полетіли назад в село.

Знайшли вони собі пару, помостили гнізда на одній черешні, висиділи діток і почали літати своїм малим за поживою.

Занадилися вони до одного хазяїна по курчата та каченята. А в того хазяїна був дуже вірний кіт, от і каже він їм:

— Що не до вас, того не беріть.

Та вони його не слухали й далі хапали каченят і курчат.

Як наробили вони багато шкоди, кіт і простежив, де вони гнізда мають, і одного разу, коли вони вибралися в село по поживу, кіт видряпався до їхніх гнізд, подушив їхніх дітей, пороздрав поїв, а потім і пішов собі геть.

Прилітають вони до гнізд, приносять їсти дітям, а дітей вже нема.

Вороня й сороки зажурилися.

— Летім в ліс, немає нам тут життя, — кажуть.

І перебралися з села до лісу, там помостили собі гнізда, нищпорили по кубелечках малих пташок, хапали у них дітей і тим живилися.

І от раз якось натрапили вони в лісі на гніздо старого орла. І коли орла й його орлихи вдома не було, ворони з сороками прилетіли до його гнізда й хотіли орлят поїсти. Та молоденькі орлята зачали дуже кричати. Почув старий орел, вернувся мерщій до гнізда та й повбивав ворон і сорок.

У. Ворона, сорока й голуб-судія.

Була собі одна ворона; десь розжилася вона м'яса, сіла на хату й їла. А сорока й позаздрила їй і хотіла, аби вона їй прийняла до гурту. От прилетіла вона до неї та й каже:

— Може б, і мене прийняла до кумпаній, бо я бачу, що ти смашне щось їси.

А ворона їй на це:

— Як ти хочеш їсти, то чому ж сама не настрадаєшся собі?

— Я коли буду мати, то тебе прийму, — одказала сорока.

А далі стриб, стриб до неї та й їсть. Зачала ворона з нею битися. Та надлетів на це голуб, от сорока й каже до нього:

— Бачиш, небоже, як вона мене попобила? За крихту м'яса та й мало мене не вбила. Може б, ти нас по правді розсудив.

— Я вас розсудю, — каже — але дайте й мені щось зїсти, щоб я голодний не був.

От ворона зараз і запросила голуба до того, що й сама їла.

— Лети, — каже голуб до сороки, — на поле, а я зараз прибуду й вас розсудю, бо я в селі не можу, — наді мною в селі є ще старший, а на полі нікого не буде, і я межі вас зроблю розправу.

Голуб попоїв та й летять обое з вороною. Ворона летить така дуже втішна, що зараз суд відбудеться на її користь, бо суддю загодила.

Прилетіли вони на поле, дивляться, а сороки й немає.

Посиділи вони трохи, коли бачать— летить сорока з своїм товариством. Ворона злякалася, стала втікати. Та вони догнали її й замордували.

А голуб ледве втік од них; був би таки смерти доскочив, коли б не заховався в село.

Таке то, часом, буває суддям.

VI. Як ворона з сорокою сусідами були.

Жили собі ворона з сорокою й мали вони обидві на однім дубі гнізда—ворона вище, а сорока нижче. Та бачила ворона, що сороче гніздо краще, от вона його собі дуже вподобала й схотіла його од сороки одбити.

Одного разу полетіла сорока й лишила в гнізді своїх сороченят, а ворона, як побачила, що сорока полетіла десь далеко, взяла малих сороченят та й поскидала додолу лисові, що саме під дубом був, а гніздо перенесла й вклала в своє гніздо.

Прилітає сорока до гнізда й дивиться—а то нема ні гнізда, ні дітей. От і зачали вони сваритися й кусатися.

А далі сорока й каже:

— Я залишила тебе, щоб ти пильнувала мого гнізда, а його й нема. Скажи, де ти його поділа.

А лис почув, що вони сваряться, слухав-слухав, а далі й каже до сороки:

— Я твоїх дітей ззів, мені твоя сусіда кинула, а гніздо твоє під нею.

Тоді сорока й каже:

— Коли ти мені зробила збитки, то я тобі зроблю ще більші.

Та й полетіла. Але недалеко одлетіла та все назирала, де ворона літала. А ворона знала, що сорока мусить їй щось лихе зробити, та й уже пильнувала.

Пильнувала-пильнувала, та щось за кілька день і забула про свого ворога та й полетіла далеко. А сорока тоді взяла, гніздо її перекинула, воно й упало додолу. Тоді сорока злетіла, взяла гніздо, понесла його та й вкинула в річку, що недалеко протікала, й воно попливло за водою.

Прилітає ворона до гнізда, а гнізда вже немає. Вона тоді в плач, а лис почув, що ворона плаче, прийшов під дуба та й каже:

— Не маєш чого плакати, бо ти їй зробила збитки, а вона тобі. Та я тебе порадю, тільки що мені за те даси?

А вона йому на це:

— Не маю тепер що тобі дати. Та як добре порадиш, то буду тобі носити, що зможу, цілий місяць.

Лис на те пристав та й каже:

— Ви обидві мусите шукати когось такого, щоб вас розсудив.

А ворона й питає:

— Хто б нас розсудив?

А лис їй на це:

— Мусите летіти аж за синє море. Там є такий дуже великий птах, то він вас і розсудить.

Тоді ворона полетіла сороку шукати. Як знайшла її, та й каже:

— Я тебе зкривдила, а ти мені шкоду зробила, то мусимо шукати, щоб хтось нас розсудив.

Сорока не хотіла її слухати, та ворона як зачала її вмовляти, то сорока й послушалась, та й полетіли вони аж за синє море. Шукають-шукають того дуже великого птаха, а його й немає. Почали вони питатися в других, тих, що були за морем, а ті й одказують:

— Тут є такий суддя, та тільки аж у лісі.

Прилетіли вони в ліс, здибали лиса та й питаються його, чи він не бачив, часом, такого птаха, що за суддю був би. А лис і одказує:

— Дурні ви. Тут немає такого птаха, щоб суддею був. Я сам суддя, я вже дуже багато позвів розібрав, та й мені усі дякують за те, що я нікому кривди не роблю.

А вони й просять його:

— То, може б, ви й нас розсудили? Та, — кажуть, — може, ви нас хочете ззісти?

Лис їм на це:

— Я б того не зробив, бо мене Бог послав, щоб я робив розправу між його створіннями. Коли б я кого ззів, то в той би час помер.

Вони й повірили йому, бо він так ласкаво до них балакав. та й розказали, як то між ними було. А він вислухав їх та й каже:

— То так, що ти, вороно, сама найбільше винна. Знаю, що ви вже тепер дуже бідні й не маєте з чого мостити собі гнізда, то я вже вам сам допоможу, чим зможу. А тепер ходіть до моєї хати. трохи одпочинете та й підете собі.

Показав далі їм багато пірря, що коло нори його було, та й каже:

— А що, це буде добре на гнізда?

А ворона й одказує:

— Добре буде для мене, а для неї треба ще м'якшого.

І так балакали та й балакали, аж поки лис не затулив дірку, щоб не повтікали, а тоді задушив одну й другу та так і розсудив їх.

VII. Ворона й гадина.

Одного разу помостила собі ворона на дереві гніздо й нанесла яець. А в тім самім дереві, між корінням мала й гадина кубло.

Ворона висиділа молодих і почала шукати їм поживи. Далеко вона літала й збирала, що могла, аби дітей прогодувати.

Вертається вона якогось дня до гнізда, дивиться, а вже одного вороненяти бракує. Що б це воно було? Дуже їй шкода стало дитини, жаль її за серце взяв, та що ж мала робити. Другого дня пропало ще одно вороненя. І так за тиждень не осталось і жадного вороненяти.

Дуже лементувала ворона, що якийсь злодій так поїв її дітей, що вона й не встерегла, та вже ніякої ради не могла дати. От і мусила вона наново нестися й на яйцях сидіти.

Висиділа вона знов молодих, пішла їм шукати поживи, вертається — знов дитини бракує. І так раз-по-раз пропадало по вороненяті, аж поки лишилося в гнізді тільки одно. Та як мало пропасти й це останне, ворона таки зловила злодія.

Сіла вона собі недалечко на дереві й дивиться, хто буде лізти до гнізда, та й побачила, що та гадина, котра мала кубло

між корінням, вилізла на дерево й ззіла її дитину.

Думала ворона й гадала, а не сила її була того ворога вигнати. Та бачив те лис і зараз же їй порадив:

— Тут, — каже, — незабаром прийде до річки князівська дочка купатися й як буде з себе одягу здіймати, то матиме на шиї золотого ланцюжка. То ти того ланцюжка вхопи й занеси та й вкинь до тої нори гадючої, то буде гаразд.

Ворона так і зробила.

Та слуги уздріли, що ворона вхопила ланцюжка, й назирці, назирці за нею та й дивляться, а ворона спустилася до гадючої нори й там впустила ланцюжка, а сама одлетіла на друге дерево й дивиться з вершечку, що то з того буде.

Слуги надійшли до того дерева й дивляться в нору між корінням, а там ланцюжок блищить. Та через те, що важко було його достати, то мусили розкопати нору й при тій нагоді добули й гадину та й убили її.

Так то ворона позбулася свого тяжкого ворога й вже жила собі далі в своїм гнізді спокійно.

VIII. Як ворона дітей своїх вивіряла.

Ворона вигодувала трое молодих вороненят. Вони підросли вже чималі, та літати ще сами не могли. От ворона їй гадає собі:

— Ану, я їх випробую, котре з них найсправедливіше.

А тоді їй каже до дітей:

— Діточки мої, на цім дереві ми недовго сидітимемо, бо взавтра його хазяїн хоче зрубати. Вже сьогодні він призначив його на згубу. От через це я мушу вас перенести на друге місце—аж ген туди за ту широку річку.

Діти їй обзиваються:

— Як так, то й так.

Ворона бере в лани найстарше вороненя їй несе. Як надлетіла на середину річки, то їй питає:

— Синку, чи будеш ти мене так годувати й переносити на старості літ, як я тебе годую та переносю, чи ні?

А вороненя їй одказує:

— А чому їй ні! Буду, мамко!

А ворона взяла та їй впустила його в річку, а потім вернулася по друге, взяла його, занесла над річку та так само вкинула в воду, бо їй воно обіцяло годувати та доглядати матір, а вона знала, що це не правда.

Вертається ото ворона по третє та й в його питається так, як і в тих двох, що вже втопила. А це третє й каже:

— Ненько, я не можу цього обіцяти, бо тоді матему такі самі діти, як отсе зараз ви, й муситиму їх так годувати, як ви нас годуєте, а як їх занехаяти не зможу, то доглядати вас не обіцяю.

Тоді ворона сказала:

— То ж ти справді вірна моя дитина, бо ти правду сказала. Тому то я тебе перенесу й догодую. А тих двох я втопила, бо були брехливі, й обіцали, що будуть мене на старість літ так годувати, як я вас годую.

КАТЕРИНОСЛАВ.

Друк. І. Б. Вісмана, проспект 86, тел. 4-63.

Квітень, 1920 р.